

En gång död alltid död. Eller?

En predikan kring historiska belägg för Jesus uppståndelse

Ola Wingbrant

2014-05-11

Inledning

Förra gudstjänsten behandlade vi lite kring frågan "Varför ska jag tro det som står i Bibeln". Det korta svaret var "För att Bibeln är ett historiskt pålitligt dokument". Vi såg bland annat att det finns flera utombibliska källor som bekräftar en del av uppgifterna i Nya Testamentet. Men det finns också en del som avviker från det vi skulle kalla "normalt" eller "naturligt". Jag påstod då att det är problematiskt att bara avvisa dessa avsnitt som sagor. Gör man det har man nämligen en hel del att förklara. Idag har jag tänkt att vi ska titta på ett sådant fall, Jesus död och uppståndelse. Så om jag skulle ställa frågan "Varför ska jag tro att Jesus har uppstått och lever?". Vilket skulle ditt svar bli?

Frågans vikt

Det är en viktig fråga. Faktum är att jag vågar mig på att säga att det är den viktigaste frågan som kan ställas kring kristen tro. Anledningen är att den kristna kyrkan står och faller med Jesus uppståndelse. Exempelvis skriver Paulus i 1 Korinthierbrevet kapitel 15 vers 14 till 19:

14Men om Kristus inte har uppstått, ja, då är vår förkunnelse tom, och tom är också er tro. 15Och då visar det sig att vi har vittnat falskt om Gud, eftersom vi har vittnat om Gud att han har uppväckt Kristus, som han ju inte kan ha uppväckt om det är sant att de döda inte uppstår. 16Ty om inga döda uppstår har heller inte Kristus uppstått. 17Men om Kristus inte har uppstått, då är er tro meningslös, och ni är ännu kvar i era synder. 18Då är också de som har avlidit i tron på Kristus förlorade. 19Gäller vårt hopp till Kristus bara detta livet, då är vi de mest ömkansvärda bland människor.

Så hur ska jag svara en rationellt tänkande människa i dagens Sverige som ställer frågor kring uppståndelsen? Finns det några historiska belägg för Jesus uppståndelse?

Debatten kring detta har rasat sedan 1700-talet.

Tre argument

1. Den tomma graven.
2. Jesus framträdande efter sin död.
3. Uppkomsten av den kristna kyrkan.

Den tomma graven

Om graven var tom som Bibeln hävdar, så måste det ha hänt något med den man, Jesus från Nasaret, som begravdes där. Det måste finnas en förklaring till att han inte längre låg där han hade begravts.

Analyserar vi situationen visar det sig att det finns flera skäl till att tro att graven faktiskt var tom.

1. Den historiska pålitligheten i Jesu begravning. Den är belagd i flera tidiga, oberoende traditioner. En del extremt tidiga. Faktum är att det är en av de bäst belagda delarna av Jesus liv.

Men hur kan begravningen styrka den tomma graven? Jo, om begravningen är känd så innebär det att folket i Jerusalem visste var Jesus var begravd. Det skulle då vara löjligt att påstå att Jesus uppstått om hans grav inte var tom. Ändå var det precis det som lärjungarna gjorde, mitt i Jerusalem. Och folk trodde dem.

2. Upptäckten av den tomma graven. Också den är belagd i flera oberoende traditioner. Dessa är inte senare legender eller myter. Detta kan man sluta sig till genom exempelvis språkanalys av evangelierna. Berättelsen om Jesu begravning och uppståndelse utgör en helhet både grammatiskt och i ordval. Inte heller bär de spår av myt eller legendbildning i sin utformning. Berättelsen i t.ex. Markusevangeliet 16:1-9 är otroligt avskalad. Dessutom är det kvinnor som gör upptäckten!

Det sista är anmärkningsvärt om man beaktar kvinnans ställning i det judiska samhället under första århundradet. Till exempel godtogs inte kvinnors berättelser som vittnesmål vid domstolar.

3. De tidigaste kända motsättningarna med Judarna förutsätter en tom grav¹. Argumentationen är mer eller mindre:

Kristen: Jesus har uppstått! Jude: Ni stal kroppen. Kristen: Ni hade ju satt ut vakter. Jude: De sov. Kristen: Ni har mutat vakterna att säga detta.

Ibland har det ifrågasatts om det verkligen funnits några vakter vid graven eller inte, men i sammanhanget är det totalt ovidkommande. Det viktiga här är att texten visar att det pågick en debatt mellan judar och kristna om *varför graven var tom*.

Dessa argument och flera andra har gjort de flesta historiker idag anser att graven faktiskt var tom.

Jesus framträdanden efter sin död.

I första Korinthierbrevet kapitel 15 vers 3:8 står det att läsa en sammanfattning av en extremt tidig kristen tradition:

3Bland det första jag förde vidare till er var detta som jag själv hade tagit emot: att Kristus dog för våra synder i enlighet med skrifterna, 4att han blev begravd, att han uppstod på tredje dagen i enlighet med skrifterna 5och att han visade sig för Kefas och sedan för de tolv. 6Därefter visade han sig för mer än femhundra bröder vid ett och samma tillfälle, de flesta är ännu i livet, men några har avlidit. 7Därefter visade han sig för Jakob och sedan för alla apostlarna. 8Allra sist visade han sig också för mig, detta ofullgångna foster.

Vers 5 till och med 8 utgör mer eller mindre en förteckning över ett antal framträdanden som Jesus skall ha gjort efter sin död. I förbigående vill jag bara nämna att det inte råder någon som helst oenighet om detta brevets autenticitet. Alla forskare, skeptiker som troende, erkänner det som äkta och skrivet av Paulus runt år 54.

Så hur ska vi förhålla oss till anspråken i nämnda verser? Har dessa framträdanden ägt rum?

1. Petrus. Händelsen nämns också i Lukas 24:34. Paulus hade också personlig kontakt med Petrus och måste ha känt till om Petrus hade haft en sådan upplevelse. Detta gör att även de mest skeptiska kritikerna håller med om att Petrus sett Jesus levande efter hans död.

---

¹Matteus 28:11-15

2. De elva. Lukas 24:36-42 och Johannes 20:19-20. Således finns tre oberoende källor som talar om denna händelse. Därför är det mycket troligt att den ägt rum.
3. De 500. Detta utgör mer eller mindre en utmaning till läsaren. Det skulle inte vara möjligt att ge en sådan utmaning om händelsen inte ägt rum. Tydligen hade Paulus personlig kontakt med en del eftersom han vet att några dött men att de flesta är i livet.
4. Jakob. Ingen av Jesus syskon trodde honom under hans livstid². Efter hans död kom dock flera av dem till tro på honom och Jakob blev en ledargestalt i församlingen i Jerusalem. Jesus korsfästelse och död kan bara ha förstärkt Jakob i hans tro om att Jesus anspråk var en vanföreställning. Men uppenbarligen hände något som fick honom att tänka om.
5. Paulus. Apg 9:1-9 berättar om detta. Dessutom refererar Paulus själv händelsen två gånger i sina brev. Vägen till Damaskus förändrade hela hans liv. Från att ha varit en renlärig Farisé och förföljare av kristna gav han upp allt. Han blev en kristen missionär och fick utstå mycket, piskrapp, skeppsbrott och stening. Det finns inga tvivel om att händelsen har ägt rum.

Läser vi evangelierna finner vi ytterligare berättelser om framträdanden. Till exempel visar sig Jesus för kvinnorna vid graven, vilket nämns av både Matteus³ och Johannes⁴.

Det står således klart att både enskilda individer och grupper av människor vid skilda tillfällen sett Jesus vid liv efter hans död. Denna slutsats är idag oomtvistad.

Uppkomsten av den kristna kyrkan.

Läran om Jesus död och uppståndelse är ett definierande element. Utan detta skulle den kristna kyrkan aldrig ha uppkommit. Även skeptiska forskare kring NT medger att de tidiga lärjungarna i alla fall *trodde* att Jesus uppstått.

Kvar är därför att förklara varifrån denna tro kom, om uppståndelsen inte ägde rum. Kandidaterna visar sig dock vara ganska få.

---

²Mark 3:21, 31-35 och Joh 7:1-10

³Matt 28:9-10

⁴Joh 20:11-17

Hedniska religioner, i alla fall i närområdet, förnekade tanken på uppståndelse. Inom dem kan det dock ha förekommit myter kring guddomar som dör och återuppstår i cykler som sammanfaller med årstider, skördetider eller dylikt, men därom råder det oenighet. Oavsett vilket vet vi att israelerna kände till de olika hedniska gudarna och betraktade dem med avsmak. Det finns ingen anledning att tro att lärjungarna skulle ha kommit att tro att Jesus uppstått bara för att de hört någon hednisk berättelse om en död och uppstånden guddom.

Inte heller judendomen ger någon grund för lärjungarna att tro att Jesus uppstått. Den judiska uppfattningen om uppståndelsen var att den skulle ske efter tidens slut, och att alla - eller möjligen endast de rättfärdiga - återuppstod på en gång. Läran om Jesus uppståndelse skiljer sig på båda dessa punkter. Jesus uppstod som enskild individ, inom historien.

Än mindre fanns det någon anledning att koppla ihop uppståndelsen med Guds Messias. Messiasgestalten var en politisk figur som skulle återupprätta det israeliska kungariket och slänga ut ockupanterna, inte vara en tjänande person som omgås med syndare och avrättas som hädare. Tanken på en korsfäst och återuppstånden Messias existerade inte.

Emellertid är det ett faktum att den kristna kyrkan uppkom och existerar, det är ju därför vi träffas idag. Dessutom vet vi att läran om uppståndelsen var med från början.

Försök till förklaringar

Således har vi tre mer eller mindre säkerställda historiska fakta. Vad finns det för försök till förklaringar av dem?

Uppståndelsehypotesen

Den förklaring som Bibeln ger, och som har kommit att kallas uppståndelsehypotesen, är att Jesus faktiskt dog och återuppstod. Mätt med olika kriterier⁵ har den visat sig stå sig mycket väl i konkurrensen. Dess största problem, och egentligen enda, är att den kräver ett mirakel.

Andra förklaringar

Det har inte saknats kreativitet när det gäller alternativa förklaringar.

- Myt

---

⁵Craig använder sig av sju kriterier som ställts upp av C. Behan McCullagh i hans bok *Justifying Historical Descriptions*. Se tilläggen.

- Konspiration
- Skendöd
- Fel grav, flyttad kropp
- Hallucinationer

Tiden medger inte att i detalj analysera dessa alternativ. Samtliga är dock behäftade med en hel del problem. Ett som är gemensamt för dem alla är att ingen av dem kan förklara lärjungarnas tro att Jesus uppstått, och därmed den kristna kyrkans uppkomst. Mycket på grund av redan nämnda förhållanden i den judiska uppståndelse tron.

Flera av hypoteserna har dessutom dålig förklaringsomfattning och förklarar bara en eller två av nämnda fakta, inte alla tre. De måste således kombineras på något sätt för att vara heltäckande.

Avslutning

Som svar på den inledande frågan: "Varför skall jag tro att Jesus dött och återuppstått?" har jag presenterat tre historiska fakta.

1. Den tomma graven.
2. Människor har sett Jesus levande efter hans död.
3. Uppkomsten av den kristna kyrkan, uppståndelse läran.

Tillägg

McCullaghs kriterier

För att mäta olika historiska hypotesers "styrka" har McCullagh föreslagit följande kriterier för vad som är en bra hypotes.

1. Hypotesen skall, tillsammans med andra sanna påståenden, implicera ytterligare påståenden som beskriver nu observerbara data.
2. Hypotesen skall ha *större förklaringsomfattning* (omfatta större variation i observerbara data, fler fakta) än konkurrerande hypoteser.
3. Hypotesen skall ha *större förklaringsgrad* (göra observerade data mer troliga) än konkurrerande hypoteser.

4. Hypotesen skall vara *mer tänkbar* (impliceras av fler accepterade sanningar, och dess motsats impliceras av färre accepterade sanningar) än konkurrerande hypoteser.
5. Hypotesen skall vara *mindre ad hoc* (inkludera färre nya antaganden om historien som inte redan impliceras av existerande kunskap) än konkurrerande teorier.
6. Hypotesen skall vara *motsagd av färre accepterade antaganden* (implicera färre falska uttalanden när den kombineras med andra accepterade sanningar) än konkurrerande teorier.
7. Hypotesen måste *överträffa* konkurrenterna i villkor (2)-(6) på ett sådant sätt att det är liten möjlighet att någon av dessa, efter fortsatta undersökningar, överträffar hypotesen med avseende på villkoren.

Skrifters autenticitet

Craig använder sig också av ett antal standardkriterier, som används regelmässigt av forskare, för att avgöra påstådda händelser eller uppgifters autenticitet. Dessa påverkas i vissa fall av vilken miljö händelserna ska ha ägt rum. I detta fall är det judisk miljö under första århundradet som är av intresse. Några av dem är:

Tidiga oberoende källor. Om det finns flera tidiga, oberoende källor som berättar om en händelse ökar det troligheten för uppgiften.

Olikhet. Om händelsen är olik både tidigare judiska tankemönster och senare kristna är det troligt att uppgiften är äkta.

Förlägenhet. Om händelsen är pinsam eller kontraproduktiv för personen/personerna som är källan till uppgiften är det troligt att den är äkta.

Sammanhang och förväntningar. Om det i sammanhanget saknas förväntningar på det inträffade ökar det troligheten för att uppgiften är sann.

Semitiska spår Om berättelsen bär spår av Hebreiska eller Arameiska språkkonstruktioner ökar troligheten.

Effekt Det måste finnas en orsak till varje fastslagen effekt. Om uppgiften utgör en orsak till ett känt faktum ökar troligheten för dess sanningshalt.

Utbroderande Om berättelsen saknar utbroderande eller förskönande drag är det mindre troligt att det är en konstruktion, myt eller legend.

Likformighet. Om händelsen passar in i redan kända fakta i sammanhanget ökar det troligheten för att uppgiften är äkta.

Referenser

- *Reasonable Faith*, William Lane Graig, Crossway Books, ISBN: 9781433501159